

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Vztahování se k druhému člověku v etice E. Levinase

Autor práce: Adéla Volfová

Studijní program: Sociální a charitativní práce

Posudek vypracoval: Mgr. Jiří Stránský, Ph.D.

Místo a datum: Kamenný Újezd, 11.5. 2022

Předložená bakalářská práce Adély Volfové nese název „Vztahování se k druhému člověku v etice E. Levinase“ a jako cíl si vytyčuje „vyložit a shrnout etiku Emmanuela Levinase ve vztahu Já a Druhý, formulovat zákonitosti tohoto vztahu, jeho příčiny, podmínky a důsledky“ (s. 5), resp. „systematicky popsat a shrnout etickou koncepci ve vztahu k druhému člověku v pojetí Emmanuela Levinase“ (s. 31). Tento cíl, jak se domnívám, se naplnit podařilo. Práce je členěna do dvou hlavních kapitol, a to „1. Život a dílo Emmanuela Levinase“ a „2. Vztah etický“. Tuto strukturu nepokládám za příliš šťastně zvolenou, neboť mezi oběma kapitolami je na první pohled zjevná obrovská asymetrie (zatímco první slouží pouze jako krátký úvod do života a díla E.L., druhá obsahuje veškerý výklad směřující k naplnění výše uvedeného cíle). Kladu si rovněž otázku, zda by nebylo vhodné první kapitolu rozšířit o úvod do intelektuálního kontextu, do něhož Levinas vstupuje a na nějž reaguje, tzn. o alespoň naprosto elementární úvod do myšlení především Edmunda Husserla a Martina Heideggera.¹ Domnívám se totiž, že bez toho mohou být mnohé aspekty Levinasovy filosofie pro čtenáře předložené práce jen obtížně srozumitelné.

S ohledem na formální a jazykovou stránku je práce na vysoké úrovni. Autorka pracuje s adekvátním množstvím primární i sekundární a až na naprosté výjimky² na ni adekvátním způsobem odkazuje. Bylo by možné vytknout prakticky výhradní závislost na české sekundární literatuře, ale na úrovni bakalářské práce to nepokládám za zásadní problém. Jazyk práce je opět až na naprosté výjimky³ bezchybný. Na některých místech mi přijde, že autorka zbytečně znovu opakuje již vyřčené, ale ani to nelze pokládat za zásadní problém.

S ohledem na obsahovou stránku žádné podstatné námitky nemám, pouze několik nejasností, které vtěluji do níže uvedených otázek, z nichž některé mohou být probrány v rámci obhajoby:

¹ Ke druhému jmenovanému se autorka sice krátce vyjadřuje na s. 12-13, ale to je dle mého názoru jednak pozdě a jednak tento výklad nepokrývá všechny aspekty Heideggerovy filosofie, které jsou z perspektivy Levinasova myšlení relevantní.

² Viz odstavec na s. 10 začínající „Dle Tatranského“ a na s. 20 začínající „Dle Sirovátky“, z nichž ani jeden neobsahuje žádný odkaz na použitý zdroj.

³ Viz „rukojmým“ na s. 32 nebo některé neobratné větné konstrukce, např.: „Takováto filosofie s primátem loga, jež uchopuje jsoucno poznáním, je příčinou takového myšlení, které vede k totalitě, takového totalizující myšlení dává příčinu ke zrodu násilnému a politicky zvrácenému jednání.“ (s. 10).

- 1) Mohla byste lépe vysvětlit, jak Levinas rozumí pojmu „metafyzika“? V práci opakovaně píšete, že Levinas provádí etický obrat, který se zakládá na nahrazení ontologie metafyzikou (např. s. 11), a že vztah s Druhým je metafyzický (s. 11, 12, 13 atd.) nebo že touha po Jiném je metafyzická (např. s. 21, 22), ale co zde adjektivum „metafyzický“ vlastně znamená?
- 2) Na s. 11 píšete: „Morálka předchází ontologii. Levinas chápe morálku jako základ vztahu s druhou osobou. Tento vztah se nezakládá na teoretickém poznávání, jak tomu je u ontologie. Morálka se manifestuje ve vztahu s druhou osobou, tento vztah je transcendentní a metafyzický. Lowe definuje tradiční pojetí metafyziky jako hledání nejzákladnějších struktur reality. Pokud je tedy poznávání teoretické, musí být přítomen třetí člen, tj. bytí, díky němuž je poznání jsoucen možné. Ontologie je tak předcházena etikou. Levinas usiluje o platnost faktu, že vztah k Druhému není předcházen ontologií.“ Není náhodou podle Levinase oním „třetím členem“, který musí být přítomen a díky němuž je poznání jsoucen možné, Druhý, a nikoli bytí? Jinak nerozumím tomu, proč by to mělo vést k závěru, že „ontologie je předcházena etikou“, resp. že „vztah k Druhému není předcházen ontologií“.
- 3) Pro Levinasovu koncepci etického vztahu je očividně klíčové pojetí Druhého jako „absolutně Jiného“ vůči Já (viz zejm. s. 13-17). Pokládáte toto pojetí za přesvědčivé? Není to tak, že pokud Druhého jakýmkoli způsobem vnímám, tak si jej vždy již nějakým způsobem „utvářím“? Mohu vůbec jakožto vnímající subjekt mít přístup k nějaké „absolutní jinakosti“?
- 4) V práci hovoříte o tom, že podle Levinase navázání etického vztahu s Druhým s sebou přináší absolutní odpovědnost za Druhého (zejm. podkapitola 2.4, ale na několika místech i dříve), a dokonce jakýsi příkaz, abych Druhému sloužil (s. 23). Není mi ale jasné, kam až tato odpovědnost nebo služba sahá. Na s. 23 píšete, že Druhého nesmím zabít a opustit v jeho nouzi. Imperativ „Nezabiješ!“ je zřejmý, co to ale přesně znamená „nesmím ho opustit v jeho nouzi“? Co ještě je a co již není nouze? Jak předejít nebezpečí, že se stanu otrokem Druhého?
- 5) Není mi zcela jasné, jak se mohu ve vztahu k Druhému přiblížit Nekonečnu. Pokud Nekonečno je Bůh (s. 20) a Druhý evidentně není Bohem, tak jak je to možné? Jak je možné „setkání s Bohem skrze tvář Druhého“ (s. 22)? Staví zde Levinas na biblickém pojetí, podle něhož byl člověk stvořen k Božím obrazu, nebo je za tím jiná úvaha?

Práci Adély Volfové v každém případě **doporučuji k obhajobě** a i přes některé výše uvedené výhrady ji za předpokladu přesvědčivé obhajoby navrhuji hodnotit stupněm **VÝBORNĚ**.

Mgr. Jiří Stránský, Ph.D.